

בחוסר ארגון ובבזבוז אמצעים. מול האיפוק מלא הרזו של ציורים מהתקופות הקודמות כ"בית הכנסת 'החורבה' בירושלים". "טבע דומם - ארון הקודש". "בית הכנסת 'האר"י" ודומיהם, נראים רבים מהציורים החדשים כאילו נעשו בקוצר רוח ואפילו במשהו זלזול (להבדיל מספונטאניות). אין פרושו של דבר שאי אפשר למצוא בתערוכה הרבה ציורים שלמים וחזקים; ציורים כ"נוף צפת", עם כתמי הצבע החופשיים והעזים, המאורגנים צורנית במסגרת נופו של העץ הקווי יותר ויוצרים תנועה בארוקית-אלכסונית, היו מוסיפים כבוד לכל צייר. אך יש לזכור שמצייר בעל ותק כפרנקל ציורים ברמה כזאת הם צפויים. מה שאינו צפוי הם שלושה ציורים הנקראים "טבריה" שהם אמנם אורגניים אך מגושמים, מרושלים וכמעט שאפשר להכיר בהן קריצה לתיירים.

אורי ריזמן

"תערוכות תל-אביב" / הארץ / 27.11.64 / תע' יחיד / גלריה "צ'מרנסקי" / תל-אביב

תערוכתו של אורי ריזמן, היא תצוגה של צייר שהגיע לסגנון ציור אורגני ועקבי. הצופה המתעניין גם באספקטים העיוניים של האמנות הפלסטית (ובאורח עקבי יותר - בשאר האמנויות) חייב להתייבב נוכח שתיים מהשאלות המעניינות ביותר באמנות המודרנית: (א) מה בין הפשטה, הנובעת מסגנון (או פישוט, או תימצות) של אובייקט, ובין ציור מופשט, שבהתפתחותו יוצר דימוי של אובייקט? (ב) מהי הרדוקציה המירבית, המאפשרת עדיין קבלת חווייה אסתטית? או, בלשון אחרת: מהו היחס בין מורכבות ומספר האלמנטים מהם מורכבת יצירת האמנות ובין עוצמתה הפוטנציאלית של החווייה שאפשר לקבל מיצירת האמנות?

השאלה הראשונה שימשה נושא לדיונים רבים למדי ברשימות קודמות ולכן נתעכב יותר על השאלה השנייה - בפרט נוכח הצמצום הרב ביחידות מרכיבות בציורו של אורי ריזמן.

ציורו של אורי ריזמן, שבמבט ראשון נראה, אולי, לעין בלתי מאומנת כציור מופשט, אינו אלא ציור פיגורטיבי שסולקו ממנו רוב פרטיו ועל ידי כך הובא לידי סכימה כללית של משטחים צבעוניים מעטים: סכימה זו משמשת כהגדרה כללית לאובייקט המשמש מושא לציור והמסתכל רשאי - אם נוצר בו צורך פנימי לכך - להוסיף את הפרטים מ"דמיונו הוא" במסגרת הכללית הניתנת לו על ידי הצייר. עד כאן על היחס שבין הציור לאובייקט המשמש לו מושא; אך יש לזכור שבעת ובעונה אחת עם ההגדרה הכללית של המושא, יש לסכימה הנוצרת גם תפקיד עצמאי של תבנית מופשטת שיש לה חוקים פנימיים משלה, ותוך כדי כך הריהי עלולה לבוא לידי התנגשות עם התאור (גם אם זה תאור כללי ורופף ביותר) של האובייקט. אורי ריזמן פותר בעיה זו על ידי הרדוקציה של תאור האובייקט למספר מצומצם ביותר של אלמנטים, שאותם הוא מארגן בצורה שתתאים גם למבנה מופשט. יש כאן מעין

354

ולתור הדדי: התיאור מוותר על פרטיו למען הכללה רבה יותר (ולא רק על הפרטים בלבד אלא גם על כמה מתכונותיו, כגון הצבע הלוקאלי, בעת הצורך) ואילו הסכימה המופשטת הנוצרת, "מוותרת" על הרחבה ופיתוח עצמאיים כדי למנוע התנגשות אפשרית עם התאור. לרדוקציה זו, בה משתמש אורי ריזמן, שני פנים: מחד גיסא, היא מאפשרת, כאמור, תואם בין המבנה המופשט והתאור הפיגורטיבי, ומאידך גיסא, היא מונעת כל הכרעה ברורה ומחייבת, אם כתאור (שהרי היא כללית מדי) ואם כמבנה מופשט (שהרי אינה ממשיכה בפיתוח עצמאי, שיתכן כי היה צומח אילו היה זה ציור מופשט בלבד). הבעיה היא, איפוא, כמותית ואיכותית בעת ובעונה אחת. אורי ריזמן מקטין את כמות המרכיבים בציורו כדי להקנות למרכיבים הנותרים איכות נוספת (למשל, היותם בעת ובעונה אחת גם חלק מתאור וחלק ממבנה מופשט). נשאלת כאן, כמעט מאליה, השאלה: עד כמה אפשר להקטין את מספר המרכיבים ובעת ובעונה אחת להרחיב את תחולתם האיכותית? שהרי אם להביא שיטה זו עד אבסורד, אפשר לתאר בד ריק, שעליו נקודה אחת בלבד, שתתאים לכל התבניות המופשטות ו/או המתארות האפשריות! (לפי העיקרון בתורת האינפורמציה לפיו יחידת האינפורמציה אחת לבדה תתאים לכל תבניות אינפורמטיביות אפשריות). אגב, נסיונות דומים כבר נעשו באמנות - למשל, ציורו של הצייר הצרפתי איב קליין. לא כאן המקום לעסוק במלוא ההשלכות של הבעיה, בייחוד מאחר שגם ברור חלקי דורש היקף של ספר ולא של רשימה, אך כדאי וחשוב להעלותה, אף אם ברמו, מפאת חשיבותה והיקפה.

די אם יצוין שאורי ריזמן מצליח, ברוב ציוריו, לצאת בשלום מהסכנות הטמונות ברדוקציה קיצונית מדי, ובעיקר בציורי העירום הוא מגיע לגיבוש רב ביותר המתקרב ברוחו לזה של כמה מאמני המזרח הרחוק. ליד ציורי עירום אלה, נראים כמה מציורי הנוף שלו מעט חמקניים ולא מספיק מחייבים, גם אם ניחנו ביופי משלהם.

יוסף הלוי

"תערוכות תל-אביב" / הארץ / 4.12.64 / תע' יחיד / בית האמנים / תל-אביב

תערוכתו של יוסף הלוי הינה ללא ספק תערוכה הראויה לתשומת לב מיוחדת. מצוי בה הציורף הנדיר של ביטוי אישי מקורי עם שליטה ציורית מלאה, ציור שהוא מופשט ופיגורטיבי בעת ובעונה אחת, עולם אגדות קמאי שהוא גם סמל כללי וגם אינטרפטציה אישית. כ-60 ציורים מייצגים את התפתחותו של צייר פורה זה בארבע השנים האחרונות ומאפשרים עיקוב מפורט למדי אחרי חיפושיו השונים ותהליך התגבשותם לסינתזה.

החומר הנושאי בציוריו של יוסף הלוי עוסק במציאות קמאית שמושגתה הם חיות מכונפות, עולי-רגל מזרחיים, מלאכים, מנגנים בטקסים מסתוריים ולוחמים עתיקים. אם כי יצורים אלה שייכים לעולם האגדה והדמיון, אין בציוריו של יוסף הלוי כל נטייה לאווירה הסוריאליסטית העלולה להיות צפויה בעת עיסוק בנושאים דומים. יוסף הלוי ניגש אל